

AGDER
fylkeskommune

Plan for opplæring i kriminalomsorgen

2026-2030

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	3
2	Lovgrunnlag og styringsdokumenter	4
2.1	Rett til utdanning	4
2.2	Lov om gjennomføring av straff.....	4
2.3	Forvaltningssamarbeid kriminalomsorg-fylkeskommune	4
2.4	Regionplan Agder 2030.....	4
3	Rammebetingelser.....	5
3.1	Økonomi.....	5
3.2	Organisering	5
4	Felles mål, satsingsområder og tiltak.....	6
4.1	Mål med opplæringen	6
4.2	Hovedmål 2 Samarbeid og brukervedvirkning	7
4.3	Hovedmål 3 Karrierelæring.....	8
4.4	Hovedmål 4 Fag- og yrkesopplæring.....	8
4.5	Hovedmål 5 Digital kompetanse	9
5	Særlige satsingsområder.....	10
5.1	Agder fengsel, Ungdomsenheten på Evje.....	10
5.2	Oppfølgingsbasen	13

1 Innledning

Agder fylkeskommune har ansvar for opplæringen som skjer i fengslene i Agder. Det er kriminalomsorgen som drifter fengslene etter lov om straffegjennomføring. Norske fengsler drives etter en importmodell der bl. annet innsattes rettigheter i forhold til for eksempel helse og utdanning ivaretas inne i fengslene, fra kommuner og fylkeskommuner.

Kriminalomsorgen i Agder

Kriminalomsorgen i Agder omfatter Agder fengsel og Agder friomsorgskontor.

Mandal høysikkerhetsfengsel for menn, 100 plasser.

Froland høysikkerhetsfengsel for menn, 200 plasser.

Ungdomsavdeling på Evje, under oppbygging, maksimalt 11 plasser.

Overgangsbolig på Solholmen, 15 plasser.

Agder Friomsorgskontor har 38 soningsplasser for straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK). Videre har de domfelte på samfunnsstraff, program mot ruspåvirket kjøring (RK), narkotikaprogram med domstolskontroll (ND), bøteteneste og prøveløslatelse med møteplikt.

Agder fylkeskommune

Mandal vgs, Sam Eyde vgs og Setesdal vgs har ansvar for opplæringen som skjer i fengslene. Mandal vgs har i tillegg en Oppfølgingsbase lokalisert i Kristiansand.

Opplæring og kompetanseheving er sentralt i rehabiliteringsprosessen der målet er å forebygge tilbakefall og legge til rette for videre opplæring, utdanning og arbeid.

Dette er viktig for den enkelte, og er en del av levekårssatsingen i Agder fylkeskommune.

Plan for opplæring i kriminalomsorgen

Gjennom Stortingsproposisjon nr. 1, 1996-1997, ble fylkeskommunene bedt om, i samarbeid med blant annet kriminalomsorgen og andre samarbeidspartnere, å lage en samlet plan for opplæringen i hvert fylke.

Planen skal vise målsettinger for opplæringen innenfor kriminalomsorgen i Agder, og satsingsområder og konkrete tiltak inklusive nærmere beskrivelse av nødvendig samhandling. Lovverk og andre sentrale styringsdokumenter, samt kriminalomsorgens strategidokumenter og satsingsområder er utgangspunkt for planen.

Den reviderte planen som nå foreligger er resultat av innspill fra kriminalomsorgen og skolene som har fengselsundervisning, i tillegg har medvirkningsrådene og tillitsvalgte for ansatte deltatt i prosessen fram mot ny plan.

Planen gjelder innenfor økonomiske rammer gitt gjennom statlige bevilgninger øremerket til opplæring i kriminalomsorgen og eventuelle prosjektmidler.

2 Lovgrunnlag og styringsdokumenter

2.1 Rett til utdanning

Rett til utdanning for innsatte i fengsler er hjemlet i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK), [tilleggsprotokoll 1, artikkel 2](#), «ingen skal bli nektet retten til utdanning». Ved grunnlovsrevisjonen i 2014 ble retten til utdanning grunnlovsfestet i §109, der det slås fast at enhver har rett til utdanning.

[Opplæringsloven § 28.5](#) fastsetter at det er fylkeskommunen som har ansvar for opplæringen som skjer i fengsel:

«Fylkeskommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring, førebunde opplæring for voksne og vidaregåande opplæring for innsette i fengsel i fylket. Dersom opplæringa ikkje blir gitt på skolen, skal kriminalomsorga sørge for dei lokala som trengst».

2.2 Lov om gjennomføring av straff

I lov om straffegjennomføring (straffegjennomføringsloven) påpekes det at det skal legges til rette for [aktivitetstilbud på dagtid, § 18](#). I § 1-4 står [domfeltes aktivitetsplikt](#) omtalt. Opplæring er sidestilt med andre aktiviteter, og deltakelse utløser dagpenger.

2.3 Forvaltningssamarbeid kriminalomsorg-fylkeskommune

[Rundskriv G-nr. 02/2024](#) regulerer forvaltningssamarbeidet mellom kriminalomsorgen og fylkeskommunen. Ansvar til partene er tydeliggjort, med føringer for samarbeidet.

Det er inngått Samarbeidsavtaler om opplæring i kriminalomsorgen i Agder på følgende nivåer:

- a) Regionalavtale, kriminalomsorgen sørvest og Utdanningsavdelingen i Agder fylkeskommune.
 - b) Lokal avtale, Agder fengsel og skolene med ansvar for opplæring i fengsler.
 - c) Vedlegg til lokal avtale, enkelte fengselsavdeling og avdelingsleder for opplæring.
- Årlige møtepunkt for gjennomgang og revisjon av avtalene følger årshjul for samarbeid og dialog.

2.4 Regionplan Agder 2030

[Regionplan Agder 2030](#) er et overordnet strategisk styringsdokument for hele Agder. Den beskriver muligheter for Agder, de viktigste utfordringene, regionens strategiske mål og prioritering av regional planlegging i årene framover. Den er retningsgivende for prioritering, samordnet innsats og virkemiddelbruk fra ulike offentlige aktører og grunnlag for politikktutforming. Formålet med Regionplan Agder 2030 er å utvikle Agder. God utdanning, økt sysselsetting og mulighet for lik deltakelse i samfunnet bidrar til bedre levekår, økonomisk vekst og et godt offentlig tjenestetilbud. Regionplanen setter overordnet mål for arbeidet som gjøres i opplæringen i kriminalomsorgen.

3 Rammebetingelser

3.1 Økonomi

Midler til opplæring i kriminalomsorgen settes av i statsbudsjettet, kapittel 225, post 68. Tilsagn blir gitt med forbehold om at Stortinget kan vedta endringer i Statsbudsjettet. Utdanningsdirektoratet har det overordnede ansvaret for forvaltning av tilskuddsordningen mens Statsforvalteren i Vestland er delegert det faglig koordinerende ansvaret. Hovedtildelingen til fylkeskommunene fastsettes på grunnlag av antall soningsplasser i det enkelte fylke. Den etablerte rutinen er at Statsforvalteren i Vestland, koordinert med Kriminalomsorgsdirektoratet, gir Utdanningsdirektoratet status på antall soningsplasser i fylket. I tillegg får fylkeskommuner med særskilt tildelte oppgaver til opplæring tilskudd for tilbudene om: ungdomsenhet, oppfølgingsklasser, enhet for tilbakeføring gjennom arbeid, fritid og utdanning (TAFU) og enhet for narkotikaprogram med domstolskontroll (ND). Ressursrammen for tilskudd til ungdomsenhet, TAFU og ND fastsettes av Statsforvalteren i Vestland i samarbeid/dialog med Utdanningsdirektoratet.

Utdanningsdirektoratet har ansvar for den økonomiske forvaltningen gjennom systemet for elektronisk tilskuddsforvaltning (ETF).

Agder fylkeskommune fordeler mellom fengselsavdelingene Froland og Mandal etter antall soningsplasser og lederressurs. Ungdomsenheten og Oppfølgingsbasen får øremerket sine tilskudd.

Enheterne rapporterer årlig til [Statsforvalteren i Vestland](#) innen fastsatt frist.

3.2 Organisering

Fylkeskommunen står faglig og administrativt ansvarlig for opplæringen som gis i kriminalomsorgen. Det gis grunnskoleopplæring og videregående opplæring etter både voksen- og ungdomsrett. Fagtilbud varierer mellom avdelingene og omfatter grunnskoleopplæring, studiespesialisering, yrkesfag, modulbasert opplæring, fagbrevløp m.m. Skolemotiverende og kompetansegivende kurs er en del av tilbudet, så langt mulig å organisere innenfor økonomiske rammer.

Opplæringen er likeverdig med opplæringen i samfunnet ellers, det avlegges eksamen og dokumentasjon på sluttkompetanse utstedes.

[Opplæringsloven fra 1. august 2024](#) ga utvidede rettigheter til videregående utdanning for voksne. De fikk nå rett til videregående opplæring dersom de ikke har fullført tidligere, styrket rett til rekvalifisering og modulstrukturert opplæring gikk over fra forsøksordning til drift.

Eksempler på rettigheter, over 25 år:

1. Rett til videregående opplæring er utvidet til å gjelde fram til oppnådd studie- eller yrkeskompetanse. Retten gjelder også for voksne, jf. opplæringsloven § 18-3.
2. Rett til yrkesfaglig rekvalifisering, jf. opplæringsloven § 18-4.
3. Rett til påbygg til generell studiekompetanse uten tidsbegrensning. Retten kan tas ut som voksen, jf. opplæringsloven § 18-7.
4. Rett til førebuende opplæring for voksne (FOV), jf. opplæringsloven § 18-2.
5. Rett til særskild språkopplæring for voksne, jf. opplæringsloven § 3-5, samt rett til opplæring i norsk etter § 6-5.

Den voksne har rett på realkompetansevurdering, som betyr at opplæringen skal bygge på kompetansen den voksne allerede har og identifisere opplæringsbehovet. På bakgrunn av dette kan den voksne få godkjent hele eller deler av moduler. Det er ingen fastsatt opplæringstid på modulene og avsluttet modul dokumenteres.

4 Felles mål, satsingsområder og tiltak

4.1 Mål med opplæringen

Hovedmålsettingen for opplæring innen kriminalomsorgen er å gi kunnskaper og ferdigheter, samt å bidra til sosial mestring og selvhjulpenhet, slik at den enkelte kan utnytte sine evner og delta i verdiskapningen i samfunnet. Utdanning kan bidra til en god rehabilitering og gi økt mulighet for å få jobb. For at opplæringen skal bli vellykket, kreves et godt tverrfaglig samarbeid med kriminalomsorgen, andre aktuelle aktører og fylkeskommunen.

Tiltak:

- tilby et likeverdig, bredt og tilpasset opplæringstilbud både til innsatte i fengsler, straffegjennomføring tilknyttet friomsorgen og til deltakere i opplæringsbasen
- ha et godt karrierelæringsstilbud så alle innsatte får informasjon om skoletilbud, kartlegging av tidligere skolegang og arbeidspraksis, og blir hjulpet til å ta reflekterte valg
- ha gode rutiner for kvalitetsutviklingsarbeid, dokumentasjon av søknad og vedtak om opplæring, realkompetansevurdering, rapportering på aktivitet til Statsforvalter m.m.
- bidra til å sikre overgangen mellom straffegjennomføring og frihet
- delta i tverrfaglig samarbeid om den enkelte innsatte, med bruker i fokus
- holde administrasjon og politisk nivå i Agder fylkeskommune oppdatert om hovedmålsetting og status
- legge til rette for fleksible opplæringsløp innenfor gitte sikkerhetsrammer

4.2 Hovedmål 2 Samarbeid og brukervedvirkning

Tverrfaglig samarbeid og samhandling er med på å gi en forståelse for hverandres oppgaver, og dermed bygge et fellesskap rundt den innsatte/domfelte, slik at opplæring skjer. Innsettelser og løslatelser skjer fortløpende, og er knyttet til en viss uforutsigbarhet. Gode rutiner og tett samarbeid mellom ulike aktører kan bidra til å sikre overgangene.

For å utvikle relevante opplæringstilbud skal brukervedvirkning vektlegges. Erfaringer fra tidligere innsatte gir verdifull innsikt og kan styrke kvaliteten, gjøre opplæringen mer praksisnær, og bidra til økt deltakelse i utdanning, arbeid og samfunnsniv etter løslatelse.

Tiltak:

- etablere og videreutvikle gode samarbeidsrutiner med kriminalomsorgen, bl.a. gjennom samarbeidsavtaler og deltakelse på felles møtearenaer
- skoleavdelingene skal, i samarbeid med kriminalomsorgen og andre aktører, bestrebe seg på å tilby kurs/opplæring for de innsatte gjennom større deler av året
- samarbeidet mellom de ulike skoleavdelingene/oppfølgingsklassen skal videreføres og styrkes ved jevnlig møter på ledelsesnivå
- samarbeide mellom skoleavdeling og hovedskole skal styrkes og videreutvikles
- utarbeide gode rutiner gjeldende endringer i straffegjennomføringen og i tilbakeføringsarbeidet, gjennom samarbeid med kriminalomsorgen ved tilbakeføringskoordinatorer, Nav, skoleavdelingene, friomsorgen, Karriere Agder m.fl.
- etablere og utvikle arena for brukervedvirkning

4.3 Hovedmål 3 Karrierelæring

Det er et mål at innsatte som kan dra nytte av det, blir aktivisert inn i et opplæringsløp. God karriereveiledning og karrierelæring kan både motivere til å velge utdanning, føre til gode valg og i noen tilfeller et forkortet utdanningsløp. Det er flere aktører som bidrar på ulikt vis og med ulik kompetanse til innsattes karrierelæring, blant annet lærere, rådgivere og Karriere Agder. Karrierelæring bidrar i stor grad til å koble overordnet del av læreplanen til opplæringen.

De ulike avdelingene i Agder fengsel skal ha et variert og likeverdig opplæringstilbud med lokale tilpasninger i forhold til størrelse, tilgang på lokaler, o.a.

Tiltak:

- samarbeidet med Karriere Agder skal videreutvikles og styrkes
- aktørene i laget rundt den innsatte samarbeider om karrierelæring og karriereveiledning ut fra egen kompetanse og relevans i fag og praksis
- skolen skal bidra til konkrete tiltak for å motivere til skolegang og opplæring
- rutiner og maler for søknad, inntak, dokumentasjon fra opplæring m.m. videreføres og utvikles videre
- deltakelse i opplæring knyttes opp mot læreplanmål så langt det lar seg gjøre, og gjøres tilgjengelig i skoleadministrative systemer/registre, slik at opplæringen blir dokumentert
- unge lovbrytere, under 25 år, skal få et særlig fokus i forhold til karrierelæring, motivasjon, livsmestring og rekruttering til skole

4.4 Hovedmål 4 Fag- og yrkesopplæring

Skolen skal bidra til at flere innsatte får en yrkesfaglig kompetanse. Det er et stort potensial for opplæring i fengslenes læringsarenaer og i andre læringsarenaer under straffegjennomføringen. Tilbudet i yrkesfag må ses i sammenheng med bransjenes behov slik at opplæringen som tilbys er relevant for arbeidslivet.

Tiltak:

- bidra til et tett samarbeid mellom skolen og arbeidsdriften i kriminalomsorgen
- samarbeide med aktuelle instanser i fylket bl.a. ved søknad om godkjenning av Agder fengsel/den videregående skolen som lærebedrift innenfor flere av fagfeltene som tilbys
- utnytte handlingsrommet med fleksible opplærings- og vurderingsordninger slik at flest mulig får dokumentert/formalisert en kompetanse
- videreutvikle samarbeid med hovedskolen og Karriere Agder om fullføring
- videreutvikle samarbeid med eksterne aktører som for eksempel opplæringskontor og næringsliv
- følge opp og videreutvikle modulbaserte yrkesfaglige utdanningsløp

4.5 Hovedmål 5 Digital kompetanse

Digital kompetanse er en grunnleggende ferdighet i videregående opplæring, og nødvendig for deltakelse i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Opplæring i kriminalomsorgen skal så langt som mulig være likeverdig med opplæring utenfor fengsel, men digitale ferdigheter byr på særskilte utfordringer. Av hensyn til sikkerhet, kontroll og personvern er tilgangen til internett og digitale løsninger begrenset. Dette gjør slik opplæring særlig viktig.

Mange innsatte har svake digitale ferdigheter og lite erfaring med verktøy som kreves i dagens samfunn. Opplæringen må derfor gi funksjonell og relevant digital kompetanse innenfor gjeldende sikkerhetsrammer.

Tiltak:

- forebygge digitalt utenforskap ved å gi innsikt i bruk av digitale verktøy i læring, arbeid og hverdagsliv
- formidle kunnskap om digitale tjenester, også der praktisk bruk ikke er mulig
- innføre en sikker, lukket læringsplattform (Utvei) på alle enheter
- styrke samarbeid mellom kriminalomsorg og IKT-ansvarlige
- utvikle digitale løsninger tilpasset yrkesfaglige behov
- fremme digital dømmekraft, inkludert sikkerhet, personvern og etisk bruk
- koble opplæringen til overgangen til et digitalt samfunn ved løslatelse
- implementere *Strategi for profesjonsfaglig digital kompetanse*, «Digital kompetanse for læring og gjennomføring» 2025-2030

5 Særlige satsingsområder

5.1 Agder fengsel, Ungdomsenheten på Evje

Ungdomsenheten ved Agder fengsel, avdeling Evje ble opprettet april 2025 med 4 soningsplasser, og utvides i 2026 til 11 soningsplasser. Det er et høysikkerhetsfengsel som er en spesialtilpasset enhet for mindreårige innsatte i alderen 15–18 år, som enten er i varetekt eller soner dom.

Bemanning

Enheten har høy voksentetthet og er bemannet med både fengselsbetjenter og miljøterapeuter. Det er også et tverrfaglig team tilknyttet, bestående av blant annet Setesdal vgs, Bufetat, spesialisthelsetjeneste, kommunehelsetjeneste, spesialrådgiver og jurist, fagleder og inspektører fra kriminalomsorgen. Det legges stor vekt på barnets beste, og normalitetsprinsippet. Det gjøres individuelle vurderinger for hver ungdom for oppfølging, progresjon, skole og rehabilitering.

Skolen i fengsel

I løpet av 2026 er det 3 avdelinger i fengselet. Avd. A med 4 plasser, B med 3 plasser og C med 4 plasser.

Skolen disponerer kontorer, klasserom og verksteder mm i alle deler av bygningsmassen, som er godt tilpasset aktiviteten til skolen.

Skole og opplæring er en prioritert aktivitet for ungdommene. Det er grunnskole og videregående utdanning som er prioriterte tilbud. Videre driver skolen med flere skolemotiverende tiltak for ungdommen, da relasjonsbygging er en helt sentral og nødvendig tilnærming for å bygge tillit og mestring. Manglende, dårlig skoleerfaring og traumer er vanlige utfordringer for elevgruppen.

Mål for skolen i planperioden

Skolens mål i planperioden er å skape et inkluderende og trygt læringsmiljø der relasjonsbygging og mestringsopplevelser står sentralt. Opplæringen skal være skreddersydd for den enkelte elev, med målrettet arbeid knyttet til rehabilitering og tilrettelegging for økt deltakelse og gjennomføring i skole og fag. Vi vil styrke elevenes mestringsopplevelser og utvikle deres mestringstro gjennom tilpassede læringsløp. Arbeidet skal også bygge på tett tverrfaglig samarbeid med relevante instanser, til det beste for elevens helhetlige utvikling.

Skoletilbud

Grunnskole (skoleplikt):

Samarbeid med avgiverskole om gjennomføring av grunnskolen. Eventuelt med PPT og spesialisthelsetjenesten ved behov. Opplæringen gjennomføres av faglærere som er tilsatt på Setesdal vgs fengselsundervisning. Undervisningen foregår i stor grad 1:1.

Videregående opplæring (skolerett):

Dersom eleven er i et pågående skoleløp i en ekstern skole, videreføres dette skoleløpet innenfor de rammene skolen kan tilpasse ved bruk av egne programfagslærere, eller innleie av eksterne dersom vi ikke har dette utdanningsprogrammet. (Videregående opplæring består av 15 ulike vg1 løp og over 90 ulike vg2 løp).

Dersom eleven ikke har skoletilknytning kan eleven søke skoleplass på Setesdal vgs innenfor studiespesialisering, bygg og anleggsteknikk, restaurant og matfag. Samt fylle eventuell hull, typisk manglende fag fra tidligere utdanning.

Skolemotiverende tilbud:

Dersom elever/ungdommer ikke vil delta på skoletilbud, finnes en rekke ulike aktiviteter eller skolemotiverende tilbud som kan benyttes, som f.eks. gaming, trening, musikkproduksjon, matlaging, verkstedarbeid (tre, metall, skinn, keramikk etc.) Disse tilbudene benyttes også for å få gode relasjoner til elevene, samt at man kan integrere fag i aktivitetene. Videre er det store luftegårder med gapahuk, pizzaovn, grøntområder som brukes til ulike aktiviteter. Skolemotiverende tilbud brukes i all hovedsak med mål om å få eleven inn i et opplæringsløp.

Framstilling

Fremstilling brukes for å kunne ta elever med på aktiviteter på utsiden av fengselet. Det kan være i form av hospitering på hovedskolen (Setesdal vgs Hornnes) for deltakelse på ulike kompetansehevende kurs, turer i skog og mark, dyreparken m.m.

Dokumentasjon

- inntakssamtale med rådgiver
- samtykkeskjema
- søknad om opplæring
- enkeltvedtak om opplæring
- plan/logg for opplæring
- søknad om tilgang til DFS
- lånesøknad PC

Relevant dokumentasjon samles og lagres i saksbehandlingssystemet P 360. Sikker skriver/kopimaskin benyttes for overføring av dokumentasjon.

Tiltak:

- jobbe for tett samarbeid med involverte parter på avdelingen og delta i samarbeidsmøter, for eksempel TET
- videreutvikle gode rutiner for samhandling
- samarbeid om ungdommer som skal over til hjemskole og hjemkommune
- videreføre satsing på motivasjon og mestring for elever

5.2 Oppfølgingsbasen

Oppfølgingsbasen skal bidra til at unge tilknyttet kriminalomsorg får helhetlig og koordinert støtte til å komme i gang med å gjennomføre utdanning. Dette oppnås gjennom tverrfaglig samarbeid og individuell oppfølging som skal styrke mestring, livskvalitet og framtidsmuligheter i tråd med regionplan Agder 2030s mål om bedre levekår og sosial inkludering.

Tiltak:

- bygge opp et bredt og tilpasset tilbud ved hjelp av en fast faglig leder/koordinator og dedikerte lærere
- få på plass hensiktsmessige og hyggelige lokaler som kan motivere til læring
- markedsføre tilbudet for målgruppen
- etablere og styrke et tettere samarbeid med
 - a) ulike avdelinger av Agder fylkeskommune, for eksempel Karriere Agder, PPT, OT, Avdeling for eksamen m fl. så fylkeskommunens samlede kompetanse kommer målgruppen til gode
 - b) kriminalomsorgen i Agder
 - c) andre samarbeidspartnere som f. eks Nav, politiet, A-larm, kirkens bymisjon. Frelsesarmeen, Røde kors, Way Back, opplæringskontorene og private næringsliv for elever i lære i bedrift m.fl.

AGDER
fylkeskommune

Agder fylkeskommune
Postboks 788, Stoa
NO-4809 Arendal

Besøksadresse Kristiansand:
Tordenskjolds gate 25

Org.nr.: 921 707 134
Bank: 3207.28.74993

Besøksadresse Arendal:
Ragnvald Blakstads vei 1

www.agderfk.no

